

Nürnberg és Gyula kapcsolata

Gyula város története

Gyula, a pannóniai Alföld tipikus kisvárosa (34.000 lakos) a Román Magyar határ mellett található. Ez a kolostorból kialakult Fehér-Körös parti település először hivatalosan 1214-ben lett megemlítve. A 14. században a folyó egyik szigetén kezdték el a gyulai téglavár építését. Az impozáns 60 hosszú és 23-tól 27 méter széles építmény, 1500 m² - en egy közel hatszögű alapterülettel rendelkezik. A várfal 15 méter, a torony pedig 21 méter magas. Napjainkban ebben a gótikus téglavárban kapott otthont a várszínház. A várat körülvevő területen a 18. században épült az Almásy kastély.

Gyulai vár a tóval, 2006

(Fotó: Monika Wiedemann)

1566-ban Gyula Török kézre került és 129 évig tartó elnyomás vette kezdetét. A város felszabadítása és a vár visszafoglalásakor 1734-ben a lakosság szinte teljesen elpusztult. Ezért 1723-tól a Rajna vidékéről több hullámban németeket telepítettek a városba. 1734-ben a németek külön bírót választottak maguknak, s elszakadva Gyulától Németgyula néven, 123 éven át önálló közigazgatás alatt álló várost alkottak.

A Trianoni békeszerződés negatívan hatott Gyula gazdasági fejlődésére. Ahogy az Osztrák-Magyar-Monarchia idején a város központi szerepet játszott Erdély területén, úgy ezután egy határszéli kisváros pozíciójába került.

Gyula ma elismert fürdőhely és a magyar gyógy - turizmus központja.

Gyula, Nürnberg és a Dürer család

A festő Albrecht Dürer édesapja, kit szintén Albrechtnek hívtak, 1455-ben vándorolt ki ötvös mesterként Ajtósról, Gyula mai elővárosából Nürnbergbe. Családnevében megőrizte magyar szülőföldjéhez fűződő emlékeit, mivel a magyar ajtó szó német jelentése Tür, így az Ajtós jelentése Türer (Dürer) Fiára, az ifjabb Albrechtre nemcsak Gyula, hanem Nürnberg városa is büszke.

Nürnberg és Gyula kapcsolatfelvétele 1928/29-ben

Albrecht Dürer halálának 400. évfordulója alkalmából 1928 júniusában a Nürnbergben élő magyar festőművész Körmendy Ervin közvetítésével Dr. Hermann Luppe Nürnberg polgármestere meghívást kapott a magyarországi Dürer ünnepekre.

Az ünnepsorozatot Budapesten a Képzőművészeti Múzeum dísztermében nyitották meg. Dr. Luppe beszédében kiemelte Albrecht Dürer magyarországi származását, melyet ebben az időben Németországban szívesen elhallgattak. Nagy elismerést aratott megjegyzésével, miszerint ez a faji keveredés Dürer zsenialitását jelentősen elősegíthette.

Az ünnepsorozat Gyulán folytatódott. Ebben az időben még egy összefüggő németajkú kolónia élt itt, habár csak az idősebb generáció használta a nyelvet. A nürnbergi delegációt a vasútállomáson zenével és Dr. Vargha Gyula polgármester üdvözlő beszédével fogadták. A következő napon emléktábla avatást tartottak Gyulán és Ajtós faluban. A gyulai emléktábla helyileg az egykori németvárosi római katolikus kántorlak – a mai Erkel Ferenc emlékház – Ajtósi Dürer utca felé eső oldalfalán látható. Szövege:

„Legyünk rá büszkék, hogy városunkban élt egykor a szomszédos Ajtósfalváról származott Ajtósi nemes Aythóssy nemzettség. Itt élt Antal, az ötvösmester s itt született három fia: Albert (1427 – 1502) a később Nürnbergbe vándorolt és ott már ‚Dürer’-nek nevezett ötvös, ki fiában az ifjabb Albertben (1471 – 1528) a világhírű festőművészt adta új hazájának; azután János, később nagyváradi plébános és végül László, gyulai szíjgyártómester, kinek fia Miklós, az ötvösmester, előbb Nürnbergben, majd Kölnben szerzett dicsőséget ‚Magyar’ nevének, mellyel ott illették. Állította az ifjabb Dürer Albert halálának 400. évfordulóján, a hadimúzeum kezdésére Gyula R.T. város közönsége.”

(Fotók: Bíró György, Gyula)

Az ünnepség keretében a delegáció hintóval Ajtósfaluba látogatott. Ahol az állami elemi iskola épületének utcafrontján lévő emléktáblán a következő szöveg olvasható.

„Itt volt egykor birtoka az Ajtósi nemes Aythóssy nemzetségnek, melyből Albert (1427 – 1502) a Nürnbergbe vándorolt ötvös is származott. Az ott született fia, az ifjabb Dürer Albert (1471 – 1528) mint festőművész lett világhírű; ennek unokafivéré, a Kölnben megtelepedett ‚Magyar‘ Miklóst pedig mint jeles ötvösmestert emlegetik. Állította az ifj. Dürer Albert halálának 400 – ik évfordulóján a hadimuzeum kezdésére egy Magyar.”

(Fotók: Bíró György, Gyula)

Ezen ünnepségek és egyéb programok, mint Dr. Hermann Luppe díszpolgárrá avatása, vagy az ünnepi díszebéd tették emlékezetessé a városok kapcsolatfelvételét, mint erről a polgármester visszaemlékezéseiben beszámol.

Az 1928-as Dürer-ünnepeken megbeszéltekhez híven, 1929 februárjában, magyar hetet rendeztek Nürnbergben, novemberben pedig nürnbergi hetet Budapesten, melyre a nagyszámú nürnbergi delegáció, körülbelül 550 személy különvonattal érkezett.

Nürnberg főpolgármestere Dr. Luppe a sokoldalú rendezvénysorozatok és kitüntetések élete egyik legkiemelkedőbb szakaszaként jellemezte.

Nürnberg és Gyula kapcsolatának fejlődése 1929 után

A szoros német magyar kapcsolat megerősítése érdekében tett erőfeszítések – 1929 karácsonyán Nürnbergből mézeskalács és játékszer szállítmányt küldtek a rászoruló magyar gyerekeknek, egy magyar utazási irodát létesítettek Nürnbergben és kilátásba helyeztek egy diák és egyetemista csereprogramot is – ellenére 1933 – ban a Nácik hatalomra kerülésével, a demokratikus polgármester Dr. Luppe elbocsátásával és a második világháború kitörésével megszakadt és hosszú időre feledésbe merült az 1928/29 – ben felállított kapcsolat.

Először csak Albrecht Dürer halálának 500. évfordulójára 1970/71 – es években született meg Magyar oldalról a kapcsolatok felfrissítésének gondolata, az ott megrendezett grafikai kiállítás anyagának nürnbergi bemutatásának gondolatával. Ezután 1990-ben Gyulán megalapították a Dürer Egyesületet, mely feladatának tűzte ki Nürnberg – Gyula kulturális kapcsolatának felépítését.

Szép tett lenne, ha a két történelmi város és annak polgárai között az egyesült, szabad Európában ismét egy folytonos kapcsolatot lehetne teremteni, legkésőbb 2008-ban mikor is a nyolcvanadik évfordulója lenne annak, hogy egy Magyar delegáció első hivatalos látogatását tette Nürnbergben. Ezzel az évfordulóval Gyula lenne a tulajdonképpen legrégebbi testvérvárosa Nürnbergnek. A német-magyar Albrecht Dürer bizonyára maga is örülne egy ilyen irányú kifejtetnek.

Wiedemann Mónika

Ifjabb Dürer Albert sírja a nürnbergi Johannis temetőben

(Fotók: Susanne Rieger)

Forrás és irodalom

- Nürnbergi levéltár E 10/18 Hermann Luppe hagyaték.
- Michael Diefenbacher, Rudolf Endres (Kiadó): Stadtlexikon Nürnberg [nürnbergi városi lexikonból], címszó Dürer, Albrecht, 225 k. oldal, és Dürer, Albrecht der Ältere, 226 k. Nürnberg ²2000.
- Hermann Luppe: Mein Leben. Nürnberg 1977.
- Weboldal <http://www.gyula.hu/> (megtekintés ideje: 24.08.2006).
- A szövegíró 2006 augusztusi levélváltása a gyulai levéltár igazgatóhelyettesnökével, Héjja Julianna Erikával.